

Käsiteltävä tässä kokouksessa

§ 173

Lausunto ympäristöministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle esityksestä valtioneuvoston periaatepäätökseksi kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

HEL 2021-001762 T 00 01 06

VN/13551/2019

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa lausunnon pyytäjille otsikkoasiassa seuraavan lausunnon.

Yleisiä huomioita ohjelmasta ja periaatepäätösluonnoksesta

Helsingin kaupunginhallitus toteaa, että valtioneuvoston periaatepäätösluonnoksen (myöhemmin periaatepäätös) pohjana oleva Uusi suunta -kiertotalouden strateginen ohjelma - ehdotus on perusteellisesti laadittu. Siinä on tarkasteltu kiertotalouden ideoita monipuolisesti ja löydetty vaikuttavuudeltaan tärkeimmät teemat. Periaatepäätöksessä määritetty visio on kattava ja kunnianhimoinen.

Periaatepäätöksessä asetettu luonnonvarojen kulutusta koskeva tavoite ei kuitenkaan koske vientituotteita. Tavoitteiden kattavuuden ja ympäristövaikutusten näkökulmasta olisi perusteltua miettiä tavoitteen asettamista myös vientituotteiden luonnonvarojen kulutukselle. Rajaus ei ole perusteltu, mikä vaikuttaa ristiriitaiselta etenkin, kun varsinaisessa ohjelmassa kiertotaloutta perustellaan keinona vahvistaa Suomen vientivetoista taloutta ja työllisyyttä.

Periaatepäätöksessä määritetyt toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia ja hyvin toteutettuna useilla niistä voidaan arvioida olevan merkittävää vaikutusta kiertotalouteen siirtymisessä. Monet toimenpiteistä ovat kuitenkin melko yleisluonteisia ja kaipaavat tarkennusta. Päätöksessä tulisi konkretisoida, miten toimenpiteitä on käytännössä tarkoitus edistää. Esimerkiksi osa toimenpiteistä koskee erilaisten selvitysten laatimista mutta niiden osalta ei kuitenkaan kerrota, miten selvitysten pohjalta on tarkoitus edetä.

Yleisesti voidaan todeta kiertotalouden peruslähtökohtana olevan se, että materiaalivirrat ovat kansallisella tasolla tiedossa. Tätä kokonaisuutta tulisi hallinnoida valtion tasolla, mikä ei tällä hetkellä toteudu.

Taloudellisten kannustimien, hankintakäytäntöjen ja kestävien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä kiertotalouden mukaisten valintojen edistämiseksi ja toteutumiseksi on tärkeää konkretisoida ja luoda riittävän tarkka kriteeristö aidon vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Koska EU-linjaukset voivat edetä toteutukseen hitaasti, ohjelmakokonaisuudessa tulisi olla rohkeutta myös kotimaisiin ja paikallisiin, nopeisiin liikkeellelähtöihin. Myös yritysten näkemysten huomioon ottaminen on olennaista ja tärkeää, kun tähdätään ekosysteemien kasvuun uusille sektoreille.

Julkiset hankinnat, kaavoitus ja rakentaminen

Vaikka kuntien rooli on periaatepäätöksessä tunnistettu, niiden osallistuminen toimenpiteiden toteutukseen ei siinä juuri näy, joitakin Kuntaliitolle osoitettuja rooleja lukuun ottamatta. Helsingin kaupungin intressissä on olla toimenpiteiden kehittämisessä aktiivisesti mukana erityisesti niissä osa-alueissa ja toimenpiteissä, joiden tosiasiallinen toteutus on vahvasti kuntien vastuulla, kuten hankinnat, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu.

Suuri osa rakentamisen, energian ja infran hankkeista ja hankinnoista toteutetaan kunnissa. Tavoite, että kiertotaloutta tukevat vähähiilisen rakentamisen hankintakriteerit sisällytetään kaikkiin julkisten rakennuttajien talo- ja infrarakentamisen hankkeisiin vuodesta 2022 lähtien on haastava ja vaatii paljon tarkennuksia, esimerkiksi siihen, mikä taho on vastuussa kriteerien kehittämisestä ja niiden tason määrittelystä. Myös hankintojen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi vaatii uusia työkaluja. Olisikin syytä tarkentaa, kuka vastaa seurannan ja arvioinnin kehittämisestä. Myös taloudellista tukea kiertotaloutta edistävien hankintojen tekoon ja siihen liittyvään kehitystyöhön tulisi ohjata kuntiin.

Kaavoituksen periaatteiden kehittämistä koskevassa toimenpiteessä tulisi huomioida erilaisten kiertotaloustoimintojen tilatarpeet. Tällaisia ovat mm. maamassojen ja purkumateriaalien prosessointi ja varastointi. Tilojen tehokkaan käytön ohjaus ja jakamistalouden mahdollisuudet on myös syytä huomioida jo kaavoitusvaiheessa. Tilojen käytön tehostamisen kannustamisen ja ohjauksen lisäksi on tärkeää konkretisoida riittävä vaatimustaso vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Kiertotalouden edistämishjelman arviossa on kaavoitusta koskien aiheellisesti mainittu myös täydennysrakentamiseen liittyvän purkamisen ja uudisrakentamisen ympäristövaikutukset. Tämä on merkittävä haaste etenkin tiivistyvillä kaupunkialueilla, joissa rakentamisen paine on kova.

Kaavoitukseen liittyy vahvoja taloudellisia intressejä, kansalaisten tasapuolisen kohtelun tavoite sekä yhä laajempia vuorovaikutus- ja avoimuustarpeita. Viime aikoina paine vanhojen toimitilarakennusten muuttamiseksi asumiskäyttöön on ollut suurta, erityisesti taloudellisten nä-

kökohtien vuoksi. Vaikka joustava käyttötarkoitus ja rakennusten käytön jatkuminen toimintojen vaihtuessa on kiertotalousnäkökulmasta kannatettavaa, sektorikohtaisilla linjauksilla on kokonaisuuden kannalta aina laajempia ja ei-toivottujakin vaikutuksia. Kaavoituksessa asioita arvioidaan aina monesta näkökulmasta ja monen tekijän osalta, eivätkä mahdolliset vaikutukset muiden kaavoitusta ohjaavien tavoitteiden kannalta tule lausunnoilla olleessa materiaalissa riittävän selkeästi esiin.

Periaatepäätökseen kirjattu tavoite kiinteistöjen käyttötarkoitusten muutoksista voi johtaa liialliseen toimitilakannasta luopumiseen, jonka vaikutukset esimerkiksi kaupunkien elinvoimaisuuteen ja kilpailukykyyn ovat laajoja. Jotta kiertotalous huomioitaisiin osana laajempaa kaavoitukseen vaikuttavaa tavoitteistoa, tulisi kaavoitusta koskeva kirjaus muuttaa seuraavaan muotoon: ”Suosittelemme rakentamisen ja kaavoituksen ohjauksen kehittämistä kiertotaloutta tukevaksi. Päivitämme kuntien johdolla kaavoituksen pääperiaatteita, sekä johtamisen ja osaamisen tukemaan joustavan kaavoituksen kulttuuria kiertotalouden näkökulmasta. Kehitämme lainsäädäntöä ja kaavoitusta niin, että se tukee mm. kiertotalousperusteisten materiaalien käyttöä. Kiinteistöjen väliaikaisen käyttötarkoituksen muutokseen tarvittavaa poikkeuslupaa voi olla tarpeen pidentää.”

Tietovarannot ja digitaalisuuden edistäminen

Kunnat ja kuntayhtymät pitäisi ottaa vahvasti mukaan edistämään kiertotaloutta tukevia digitaalisia ratkaisuja ja datan avaamista. Tämä ei suoraan näy periaatepäätöksessä. Digitaalisilla ratkaisulla voidaan vahvistaa alueellista kiertotaloutta kuntien ja yksityisten toimijoiden kesken.

Ohjelmaluonnoksessa esitetyt seurannan indikaattorit ovat sinänsä hyviä, mutta nojatessaan usein kansallisen tason lukuihin ne eivät välttämättä ole käyttökelpoisia kuntatasolla. Siksi tulisikin pohtia myös alueellisten tai kuntien hyödynnettävissä olevien indikaattoreiden asettamista.

Toimenpiteiden aikataulut ja päivittäminen

Kiertotalouden strateginen ohjelma asettaa tavoitteet vuoteen 2035 ja se sisältää yhteensä 41 toimenpide-ehdotusta. Periaatepäätökseen on valittu ne keskeiset toimenpiteet, jotka on tarkoitus toteuttaa vuosina 2021-2024. Epäselväksi jää, mitä näiden vuosien jälkeen tapahtuu ja onko ohjelmaluonnoksen muita toimenpide-ehdotuksia tarkoitus toteuttaa jollain aikavälillä. Kiertotalouden kenttä muuttuu jatkuvasti, kun uutta lainsäädäntöä ja uudenlaisia ratkaisuja syntyy. Periaatepäätöksessä esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen myötä kertyy myös uutta tietoa

ja osaamista. Toimenpiteitä on siksi tarpeen myös tarkastella ja päivittää aika ajoin. Tietoisuuden parantamiseksi aktiiviseen viestintään ja tiedon jakamiseen on lisäksi syytä panostaa. Toimenpiteiden toteutuksesta ja etenemisestä voisi koota tietoa esimerkiksi hankkeen omalle sivustolle, mikä lisäisi työn läpinäkyvyyttä ja helpottaisi sidosryhmien tiedonsaantia.

Lopuksi

Kaupunginhallitus toteaa, että kiertotalouden edistämiseksi kuntien ja alueiden toimesta asetetut kunnianhimoiset tavoitteet eivät ole synkronissa lausunnolle annetun lyhyen, vain neljän viikon mittaisen määräajan kanssa. Sen vuoksi periaatepäätösluonnosta ei ole ehditty käsitellä ennen kaupunginhallitusta muissa luottamushenkilötoimielimissä. Helsingillä on kuitenkin tavoitteiden saavuttamisessa paljon annettavaa ja se toimii jo nyt hiilineutraalin kiertotalouden tavoitteiden suuntaisesti mm. Hiilineutraali Helsinki (HNH) 2035 -ohjelmansa kautta. Osana HNH 2035 -tavoitteista on laadittu Helsingin kierto- ja jakamistalouden tiekartta (Kaupunkiympäristön julkaisuja 2020:10). Tiekartta löytyy osoitteesta: <https://www.hel.fi/static/kanslia/Julkaisut/helsingin-kierto-ja-jakamistalouden-tiekartta.pdf>.

Kiertotalouden tavoitteita toteutetaan myös Forum Viriumin ja Smart & Clean City -yhteisöhanke kautta. Helsingin kaupunki on lisäksi allekirjoittanut Päästötön työmaa green deal -sopimuksen ympäristöministeriön kanssa sekä ensimmäisten kaupunkien joukossa liittynyt Euroopan kaupunkien kiertotalousjulistukseen lokakuussa 2020. Käytännön toimista voidaan lisäksi todeta, että Helsingin kansainvälisestikin uraa uurtavalla maamassojen hyödyntämisen koordinoitumalla on jo nyt päästy merkittäviin CO2-päästövähennyksiin. Helsinki on myös aktiivinen toimija Eurocities-verkostossa mm. rakentamisen kiertotalouteen liittyvän webinaarin valmisteluvastuuseen liittyen.

Kaupunginhallitus toteaa vielä, että kaupungin talousarvioon on kohtaan Kaupunginhallituksen käyttövarat varattu ao. tarkoitukseen 20 miljoonaa euroa, josta 10 miljoonaa digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin ja 10 miljoonaa elinkeinopoliittisiin toimenpiteisiin. Elinkeinopoliittiset toimenpiteet kohdennetaan erityisesti alueen esihautomo- ja hautomotoiminnan kehittämiseen yhteistyössä korkeakoulujen kanssa sekä kiertotalouden liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen ja alan osaamiskeskittymän vahvistamiseen.

Esittelijä

vs. kansliapäällikkö
Tuula Saxholm

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Leona Silberstein, ympäristötarkastaja, puhelin: 310 36883
leona.silberstein(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 5.2.202
- 2 Lausuntopyyntö 5.2.2021, liite, valtioneuvoston periaatepäätös
- 3 Lausuntopyyntö 5.2.2021, liite, kiertotalouden edistämishojelman arvio
- 4 Uusi suunta. Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi.VN_2021_1
- 5 Helsingin kierto- ja jakamistalouden tiekartta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjät

Otteen liitteet

Esitysteksti

Liite 5

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtioneuvosto on julkaissut tammikuussa 2021 julkaisun Uusi suunta - Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi. Ohjelmaehdotuksen tiivistelmän mukaan: Siirtymä kiertotalouteen on Suomelle merkittävä mahdollisuus. Kiertotalous tarjoaa keinon vahvistaa Suomen vientiveitoista taloutta ja työllisyyttä. Samalla se vähentää luonnonvarojen kuluusta sekä siitä aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä ja muita ympäristövaikutuksia. Kiertotaloudessa ei ole kyse ainoastaan taloudesta ja teknologisista ratkaisuista. Siirtymä hiilineutraaliin kiertotalouteen edellyttää kokonaisvaltaista muutosta sekä yhteiskunnan päätöksenteossa ja suunnittelussa että yritysten, kotitalouksien ja kuluttajien asenteissa ja käytäytymisessä.

Ohjelmalla on kunnianhimoiset tavoitteet: Se tavoittelee visiossaan, että Suomen primääriraaka-aineiden kulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa, että käytettyjen resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu ja että myös Suomen kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä. Suomen vahvuuksina nähdään toiminnan vastuullisuus ja korkea teknologinen osaamistaso. Ohjelmassa myönnetään samalla,

että vaikka Suomella on kiertotalouden edistämässä ajatuksellinen ja tavoitteellinen johtajuus, Suomi sijoittuu vielä monella mittarilla vain Euroopan maiden keskikastiin.

Ohjelmaehdotuksen perusteella on laadittu esitys valtioneuvoston periaatepäätökseksi kiertotalouden strategisesta ohjelmasta, josta on pyydetty kaupungin lausuntoa 8.2.2021 niin, että lausunnon määräaika on 8.3.2021. Pyyntöä asian lausuntopalveluun tallentamisen määräaika on pidennetty 10.3.2021 saakka.

Valtioneuvoston periaatepäätös on tarkoitettu ohjaamaan erityisesti valtion viranomaisten, lähinnä ministeriöiden, niiden alaisen hallinnon ja valtionrahoitteisten tutkimuslaitosten toimintaa ja yhteistyötä valtion kulloisenkin taloussuunnitelman ja talousarvion puitteissa. Päätösluonnoksessa on lisäksi mainittu myös muita yhteistyötahoja, kuten Business Finland Suomi ja Kuntaliitto. Periaatepäätösluonnoksen mukaan kunnat ja alueet ovat kiertotalouden avainpelaajia. Kunnilla ja alueilla on merkittävä rooli kiertotaloutta tukevien palveluiden ja ratkaisujen suunnittelussa ja edistämässä yhdessä alueen toimijoiden ja yritysten kanssa. Niillä on merkittävä rooli muun muassa kiertotaloutta tukevien toimijaverkostojen ja - ekosysteemien mahdollistamisessa, sekä esimerkiksi kiinteistö- ja rakennusalan kiertotalouden mahdollistamisessa. Kiinteistö- ja rakennusalan (KiRa-ala) kiertotalouspotentiaali on merkittävä, sillä ala on yksi suurimmista kotimaisten luonnonvarojen kuluttajista. Ohjelman mukaan se työllistää Suomessa noin 500 000 henkeä ja vastaa noin 15 % BKT:sta. Samalla sen sanotaan olevan yksi vähiten digitalisoituneista aloista. Maailman mittakaavassa KiRa-alan kerrotaan käyttävän noin puolet maailmantalouden resursseista ja vastaavan noin kolmanneksesta maailman Co2-päästöistä.

Kiertotalouden strateginen ohjelma antaakin suuren painoarvon etenkin kiinteistö- ja rakennusalan toimille, kuten rakentamisen koko elinkaaren tietojen digitalisoinnille, tiedon julkiselle saatavuudelle, kaavoituksen ja rakentamisen ohjaamiselle kiertotalouden hyödyntämisen suuntaan sekä innovatiivisten hankintojen käyttämiselle kiertotalous huomioon ottaen. Ohjelmassa toivotaan myös kiertotalouden sisällyttämistä tuleviin kuntastrategioihin. Ohjelmassa tavoitellaan lisäksi mm. sitä, että kiertotaloutta tukevat, vähähiilisen rakentamisen hankintakriteerit sisällytetään kaikkiin julkisen talo- ja infrarakentamisen hankkeisiin viimeistään vuonna 2022. Helsingin puolesta voidaan todeta, että Helsinki on jo sisällyttänyt tavoitteen kaupunkistrategiaansa Maailman toimivin kaupunki ja HNH 2035 -ohjelma sisältää tätä koskevan toimenpiteen. Helsinki on myös jo laatinut kiertotalouden toimenpiteille tiekartan vuosille 2020-2025 ja Helsingin uraa uurtavalla maamassojen koordinoituminnalla on jo nyt päästy merkittäviin CO2-päästövähennyksiin.

08.03.2021

Asia/13

Esittelijä toteaa, että kuntien toimille annettu suuri painoarvo ei ole synkronissa lausunnolle annetun lyhyen määräajan kanssa. Sen vuoksi periaatepäätösluonnosta ei ole ehditty käsitellä ennen kaupunginhallitusta muissa luottamushenkilötoimielimissä. Lausuntoehdotuksen valmisteluun ovat yhteisvalmistelussa osallistuneet kaupunkiympäristön toimiala sekä kaupunginkanslian osastoista elinkeino-osasto, hallinto-osasto, strategiaosasto sekä talous- ja suunnitteluosasto.

Esittelijä

vs. kansliapäällikkö
Tuula Saxholm

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi
Leona Silberstein, ympäristötarkastaja, puhelin: 310 36883
leona.silberstein(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 5.2.202
- 2 Lausuntopyyntö 5.2.2021, liite, valtioneuvoston periaatepäätös
- 3 Lausuntopyyntö 5.2.2021, liite, kiertotalouden edistämishjelman arvio
- 4 Uusi suunta. Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi.VN_2021_1
- 5 Helsingin kierto- ja jakamistalouden tiekartta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjät

Otteen liitteet

Esitysteksti

Liite 5

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kaupunkiympäristön toimiala

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristön toimiala 23.2.2021

HEL 2021-001762 T 00 01 06

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Lausuntopyyntö

Ympäristöministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat pyytäneet lausuntoa Kiertotalouden strategisen ohjelman pohjalta laaditusta valtioneuvoston periaatepäätöksestä.

Hallitusohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” todetaan, että hallituskaudella toteutetaan poikkihallinnollinen, strateginen kiertotalouden edistämishjelma mittareineen. Ohjelmassa asetetaan tavoitteet, määritellään toimenpiteet ja varataan tarvittavat resurssit kiertotalouden edistämiseksi Suomessa.

Kiertotalouden strategisen ohjelman valmisteli ympäristöministeriön toimikaudeksi 1.1.-31.12.2020 asettama ohjausryhmä, jossa olivat mukana keskeiset ministeriöt, Business Finland, Sitra sekä tutkimuslaitoksista Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus, Valtion taloudellinen tutkimuslaitos ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Kiertotalousohjelman valmistelua tuki neljä teemaryhmää, kansalaisraati sekä touko-marraskuun ajan verkkoavoriini, jossa toteutettiin useita kyselyjä uusien ideoiden keräämiseksi.

Ympäristöministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö julkistivat 13.1.2021 ohjausryhmän ehdotuksen ”Uusi suunta – Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi”. Ohjelmaehdotuksen suositusten ja ehdotusten pohjalta on valmisteltu luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi, jossa linjataan keskeiset tavoitteet sekä eri ministeriöiden ja hallinnonalojen toimet kiertotalousohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Periaatepäätösluonnos pohjautuu visioon, jonka mukaan hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta on Suomen talouden perusta vuonna 2035. Vision toteutuminen edellyttää luonnonvarojen kestävä ja tehokasta käyttöä. Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu tavoitteen piiriin. Resurssien tuottavuuden tulee kaksinkertaistua vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä. Lisäksi materiaalien kiertotalousasteen täytyy kaksinkertaistua vuoteen 2035 mennessä.

Päätösluonnos viimeistellään lausuntokierroksella saatavan palautteen pohjalta ja siitä annetaan valtioneuvoston periaatepäätös keväällä 2021.

Lausunto

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialajohtaja katsoo, että periaatepäätöksen pohjana oleva kiertotalouden strateginen ohjelmaehdotus on perusteellisesti laadittu. Siinä on tarkasteltu kiertotalouden kenttää monipuolisesti ja löydetty vaikuttavuudeltaan tärkeimmät teemat. Periaatepäätöksessä määritetty visio on kattava ja kunnianhimoinen.

Periaatepäätöksessä asetettu luonnonvarojen kulutusta koskeva tavoite ei koske vientituotteita. Tavoitteiden kattavuuden näkökulmasta voisi olla perusteltua miettiä tavoitteen asettamista myös vientituotteiden luonnonvarojen kulutukselle.

Periaatepäätöksessä määritetyt toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia ja hyvin toteutettuna useilla niistä voidaan arvioida olevan merkittävää vaikutusta kiertotalouteen siirtymisessä. Monet toimenpiteistä ovat kuitenkin melko yleisluonteisia ja kaipaisivat tarkennusta. Päätöksessä olisi hyvä konkretisoida, miten toimenpiteitä on käytännössä tarkoitus edistää. Esimerkiksi osa toimenpiteistä koskee erilaisten selvitysten laatimista. Toimenpiteiden osalta ei kuitenkaan kerrota, miten selvitysten pohjalta on tarkoitus edetä.

Yleisesti voidaan todeta kiertotalouden peruslähtökohtana olevan sen, että materiaalivirrat ovat kansallisella tasolla tiedossa. Tätä kokonaisuutta tulisi hallinnoida valtion tasolla, mikä ei tällä hetkellä toteudu.

Taloudellisten kannustimien, hankintakäytäntöjen ja kestävien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä kiertotalouden mukaisten valintojen edistämiseksi ja toteutumiseksi on tärkeää konkretisoida ja luoda riittävän tarkka kriteeristö aidon vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Koska EU-linjaukset voivat edetä toteutukseen hitaasti, toivotaan ohjelmakokonaisuuteen rohkeutta myös nopeisiin liikkeellelähtöihin. Yritysten näkemysten huomiointi ekosysteemien kasvuun uusille sektoreille on tärkeää.

Vaikka kuntien rooli on periaatepäätösluonnoksessa sinällään tunnistettu, osallistuminen toimenpiteiden toteutukseen ei siinä näy. Helsinki haluaa olla toimenpiteiden kehittämisessä aktiivisena toimijana mukana erityisesti niissä osa-alueissa, joiden toteutus on vahvasti kuntien vastuulla, kuten hankinnat, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu.

Iso osa rakentamisen, energian ja infran hankkeista ja hankinnoista toteutetaan kunnissa. Tavoite, että sisällytämme kiertotaloutta tukevat vähähiilisen rakentamisen hankintakriteerit kaikkiin julkisten rakennuttajien talo- ja infrarakentamisen hankkeisiin vuodesta 2022 lähtien on haastava ja vaatii paljon tarkennuksia esimerkiksi siihen, kuka on vastuussa kriteerien kehittämisestä ja tason määrittelystä. Myös hankintojen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi vaatii uusia työkaluja. Olisikin

hyvä tarkentaa, kuka vastaa seurannan ja arvioinnin kehittämisestä. Taloudellista tukea kiertotaloutta edistävien hankintojen tekoon ja siihen liittyvään kehitystyöhön pitäisi ohjata kuntiin.

Kunnat ja kuntayhtymät pitäisi ottaa vahvasti mukaan edistämään kiertotaloutta tukevia digitaalisia ratkaisuja ja datan avaamista. Tämä ei suoraan näy periaatepäätöksessä. Digitaalisilla ratkaisuilla voidaan vahvistaa alueellista kiertotaloutta kuntien ja yksityisten toimijoiden kesken.

Kaavoituksen periaatteiden kehittämistä koskevassa toimenpiteessä tulisi huomioida erilaisten kiertotaloustoimintojen tilatarpeet. Tällaisia ovat mm. maamassojen ja purkumateriaalien prosessointi ja varastointi. Tilojen tehokkaan käytön ohjaus ja jakamistalouden mahdollisuudet on myös syytä huomioida jo kaavoitusvaiheessa. Tilojen käytön tehostamisen kannustamisen ja ohjauksen lisäksi on tärkeää konkretisoida riittävä vaatimustaso vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Kiertotalouden edistämishojelman arvioissa on kaavoitusta koskien aiheellisesti mainittu myös täydennysrakentamiseen liittyvän purkamisen ja uudisrakentamisen ympäristövaikutukset. Tämä on merkittävä haaste etenkin tiivistyillä kaupunkialueilla, joissa rakentamisen paine on kova.

Kaavoitukseen liittyy vahvoja taloudellisia intressejä, kansalaisten tasapuolisen kohtelun tavoite sekä yhä laajempia vuorovaikutuksen ja avoimuuden periaatteita. Vaikuttaminen vanhojen toimitilarakennusten muuttamiseksi asumiseen taloudellisin perustein on ollut viime aikoina laajaa. Vaikka joustava käyttötarkoitus ja rakennusten käytön jatkuminen toimintojen vaihtuessa on kiertotalousnäkökulmasta kannatettavaa, sektorikohtaisilla linjauksilla on aina laajempia ja ei-toivottujakin vaikutuksia laajemman kokonaisuuden kannalta. Kaavoituksessa asioita arvioidaan aina monen asian osalta, eivätkä mahdolliset vaikutukset muiden kaavoitusta ohjaavien tavoitteiden kannalta tule lausunnoilla olleessa materiaalissa riittävän selkeästi esiin. Periaatepäätökseen kirjattu tavoite kiinteistöjen käyttötarkoitusten muutoksista voi johtaa toimitilakannasta luopumiseen, minkä vaikutukset esimerkiksi kaupunkien elinvoimaisuuteen ja kilpailukykyyn ovat laajoja. Jotta kiertotalous huomioitaisiin osana laajempaa kaavoitukseen vaikuttavaa tavoitteistoa, esitetään kaavoitusta koskevaa kirjausta muutettavaksi seuraavaan muotoon: ”Suosittelemme rakentamisen ja kaavoituksen ohjauksen kehittämistä kiertotaloutta tukevaksi. Päivitämme kuntien johdolla kaavoituksen pääperiaatteita, johtamisen ja osaamisen tukemaan joustavan kaavoituksen kulttuuria kiertotalouden näkökulmasta. Kehitämme lainsäädäntöä ja kaavoitusta niin, että se tukee mm. kiertotalousperusteisten materiaalien käyttöä. Kiinteistöjen väliaikaisen käyttötarkoituksen muutokseen tarvittavaa poikkeuslupaa voi olla tarpeen pidentää.”

Kiertotalouden strateginen ohjelmaluonnos asettaa tavoitteet vuoteen 2035 ja se sisältää yhteensä 41 toimenpide-ehdotusta. Valtioneuvoston periaatepäätösluonnokseen on valittu keskeiset toimenpiteet, jotka on tarkoitus toteuttaa vuosina 2021 – 2024. Epäselväksi jää, mitä näiden vuosien jälkeen tapahtuu ja onko ohjelmaluonnoksen muita toimenpide-ehdotuksia tarkoitus toteuttaa jollain aikavälillä. Kiertotalouden kenttä muuttuu jatkuvasti, kun uutta lainsäädäntöä ja uudenlaisia ratkaisuja syntyy. Periaatepäätösluonnoksessa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen myötä kertyy myös uutta tietoa ja osaamista. Toimenpiteitä lievenee siis tarpeen myös tarkastella ja päivittää aika ajoin. Tietoisuuden parantamiseksi aktiiviseen viestintään ja tiedon jakamiseen on lisäksi syytä panostaa. Toimenpiteiden toteutuksesta ja etenemisestä voisi koota tietoa esimerkiksi omalle sivustolleen, mikä lisäisi työn läpinäkyvyyttä ja helpottaisi sidosryhmien tiedonsaantia.

Ohjelmaluonnoksessa esitetyt seurannan indikaattorit ovat sinänsä hyviä, mutta nojatessaan usein kansallisiin lukuihin ne eivät välttämättä ole käyttökelpoisia kuntatasolla. Siksi tulisikin pohtia myös alueellisten tai kuntien hyödynnettävissä olevien indikaattoreiden asettamista.

Lisätiedot

Leona Silberstein, ympäristötarkastaja, puhelin: 310 36883
leona.silberstein(a)hel.fi